

1871**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU¹⁾**

z dnia 15 października 2003 r.

w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego

Na podstawie art. 11d ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z 2000 r. Nr 29, poz. 358, z 2002 r. Nr 144, poz. 1204 oraz z 2003 r. Nr 73, poz. 661) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki i tryb przeprowadzania egzaminów z języka polskiego

¹⁾ Minister Edukacji Narodowej i Sportu kieruje działami administracji rządowej — oświata i wychowanie oraz szkolnictwo wyższe, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 i 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (Dz. U. Nr 97, poz. 866).

jako obcego oraz wydawania poświadczeń znajomości języka polskiego, wzór poświadczenia, warunki odpłatności za przeprowadzanie egzaminów i wydawanie poświadczeń, wymagania, jakim powinni odpowiadać egzaminatorzy państwowych komisji egzaminacyjnych, a także standardy wymagań dla poszczególnych poziomów zaawansowania znajomości języka polskiego.

§ 2. 1. Cudzoziemiec lub obywatel polski na stałe zamieszkały za granicą ubiegający się o przystąpienie do egzaminu z języka polskiego jako obcego, zwanego dalej „egzaminem”, składa wniosek do Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, zwanej dalej „Komisją”.

2. O dopuszczeniu do egzaminu rozstrzyga Komisja, a jej przewodniczący powiadamia pisemnie osobę, która złożyła wniosek, o rozstrzygnięciu Komisji.

3. Osobę dopuszczoną do egzaminu przewodniczący Komisji powiadamia jednocześnie o terminie i miejscu egzaminu.

§ 3. Egzamin przeprowadza państwowa komisja egzaminacyjna na jednym z następujących poziomów zaawansowania znajomości języka polskiego: podstawowym, średnim ogólnym i zaawansowanym.

§ 4. Standardy wymagań dla poszczególnych poziomów zaawansowania znajomości języka polskiego określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 5. 1. Zestawy zadań i testów egzaminacyjnych do przeprowadzenia egzaminu zatwierdza przewodniczący Komisji, opatrując każdy z nich datą, podpisem i pieczęcią imienną.

2. Zadania i testy egzaminacyjne oraz ich zestawy są przygotowywane, przechowywane i przekazywane w warunkach uniemożliwiających ich nieuprawnione ujawnienie.

§ 6. Egzaminatorem państwowej komisji egzaminacyjnej może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe i co najmniej trzyletni staż pracy w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego, a także odbyła szkolenie dla egzaminatorów, organizowane przez Komisję.

§ 7. Przed rozpoczęciem egzaminu przewodniczący państwowej komisji egzaminacyjnej sprawdza tożsamość osoby zdającej.

§ 8. Egzamin składa się z dwóch części: pisemnej i ustnej.

§ 9. Część pisemna egzaminu trwa 225 minut i składa się z czterech części:

- 1) część pierwsza trwa 30 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności rozumienia ze słuchu;
- 2) część druga trwa 60 minut i polega na sprawdzeniu poprawności gramatycznej w posługiwaniu się językiem polskim;
- 3) część trzecia trwa 45 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności rozumienia tekstów pisanych;
- 4) część czwarta trwa 90 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności formułowania wypowiedzi pisemnej.

§ 10. 1. Część ustną egzaminu przeprowadza się w dniu przeprowadzenia części pisemnej lub w dniu następnym. Część ustna trwa co najmniej 15 minut.

2. W części ustnej egzaminu zdający losuje jeden z przygotowanych zestawów zadań egzaminacyjnych.

§ 11. W przypadku stwierdzenia korzystania przez osobę zdającą z niedozwolonych pomocy lub udostępniania ich innym zdającym przewodniczący państwowej komisji egzaminacyjnej przerywa egzamin tej osobie.

§ 12. 1. Warunkiem zdania egzaminu jest uzyskanie pozytywnego wyniku z każdej z czterech części pisemnej części egzaminu oraz z ustnej części egzaminu.

2. Ocena z egzaminu jest wystawiana na podstawie sumy punktów uzyskanych z poszczególnych jego części.

3. Ocenę z egzaminu ustala się według następującej skali: celująca, bardzo dobra, dobra, dostateczna, niedostateczna.

4. Kryteria ustalania wyników poszczególnych części egzaminu oraz oceny z egzaminu Komisja podaje do publicznej wiadomości, nie później niż na 14 dni przed terminem egzaminu.

5. Zdający zdał egzamin, jeżeli otrzymał z egzaminu ocenę co najmniej dostateczną.

6. Wyniki poszczególnych części egzaminu oraz ocenę z egzaminu przewodniczący państwowej komisji egzaminacyjnej wpisuje do protokołu egzaminu, o którym mowa w § 13 ust. 1.

§ 13. 1. Z egzaminu sporządza się protokół.

2. Protokół podpisują przewodniczący i członkowie państwowej komisji egzaminacyjnej.

3. Przewodniczący państwowej komisji egzaminacyjnej przekazuje protokół wraz z dokumentacją z przeprowadzonego egzaminu przewodniczącemu Komisji.

§ 14. Osoba, która nie zdała egzaminu, której egzamin został przerwany, która nie przystąpiła do egzaminu we wskazanym terminie lub odstąpiła od egzaminu, może go zdawać ponownie.

§ 15. 1. Z obowiązku zdawania egzaminu jest zwolniona osoba, która ukończyła w Polsce studia wyższe na kierunku filologia polska. Zwolnienie jest równoznaczne z posiadaniem znajomości języka polskiego na poziomie zaawansowanym.

2. Osoba ubiegająca się o zwolnienie z obowiązku zdawania egzaminu składa do Komisji wnioski wraz z dokumentami potwierdzającymi spełnienie warunku określonego w ust. 1.

3. O zwolnieniu z obowiązku zdawania egzaminu rozstrzyga Komisja, w drodze uchwały, a jej przewodniczący powiadamia pisemnie osobę ubiegającą się o zwolnienie o rozstrzygnięciu Komisji.

§ 16. 1. Dokumentację dotyczącą egzaminów przechowuje Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej.

2. Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej prowadzi ewidencję osób przystępujących do egzaminu.

3. Numer, pod którym w ewidencji wpisano osobę przystępującą do egzaminu, jest wpisywany w protokole, o którym mowa w § 13 ust. 1, oraz na poświadczeniu znajomości języka polskiego — „Certyfikacie znajomości języka polskiego”, zwanym dalej „certyfikatem”.

§ 17. 1. Osoba, która zdała egzamin, otrzymuje certyfikat, którego wzór określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

2. Osoba, która została zwolniona z obowiązku zdawania egzaminu, otrzymuje certyfikat, którego wzór określa załącznik nr 3 do rozporządzenia.

3. Certyfikat jest drukowany na papierze o formacie A4 ze znakiem wodnym oraz mikrodrukami (mikrotekstem).

4. Certyfikat doręcza osobie, o której mowa w ust. 1 albo 2, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej.

§ 18. 1. Egzamin jest odpłatny.

2. Opłatę za egzamin ustala przewodniczący Komisji, z uwzględnieniem kosztów przeprowadzenia egzaminu.

3. Opłatę za wydanie certyfikatu ustala przewodniczący Komisji, z uwzględnieniem kosztów jego wytworzenia oraz kosztów administracyjnych.

4. Opłatę, o której mowa w ust. 2, wnosi się przed dniem rozpoczęcia egzaminu, a opłatę, o której mowa w ust. 3 — przed dniem doręczenia certyfikatu.

§ 19. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Edukacji Narodowej i Sportu: *K. Łybacka*

Załączniki do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. (poz. 1871)

Załącznik nr 1

STANDARY WYMAGAŃ DLA POSZCZEGÓLNYCH POZIOMÓW ZAAWANSOWANIA ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO

1. Poziom podstawowy — wymagania ogólne:

Zdający powinni:

- rozumieć najważniejsze treści i intencje zawarte w tekstach pisanych i wypowiedziach mówionych, dotyczące tematów związanych z życiem codziennym, czasem wolnym, szkołą oraz typowymi sytuacjami w pracy, wyrażone w prosty sposób,
- umieć posługiwać się językiem w typowych sytuacjach codziennych, w polskich realiach, w tym związanych z podróżowaniem po Polsce,
- umieć napisać prosty tekst na ogólny, popularny temat, a także na temat odnoszący się do ich własnych zainteresowań,
- umieć krótko opowiedzieć o własnych zainteresowaniach, doświadczeniach, marzeniach i planach, wyrazić i krótko uzasadnić własny pogląd oraz opisać zdarzenie z przeszłości,
- umieć posługiwać się odmianą oficjalną i nieoficjalną języka polskiego odpowiednio do sytuacji,
- znać najważniejsze konwencje socjokulturowe stosowane w komunikacji w języku polskim.

Braki zdających w zakresie płynności wypowiedzi, wymowy i intonacji, słownictwa, poprawności gramatycznej, a także ortografii i podstaw interpunkcji nie mogą w istotny sposób zakłócać skutecznej komunikacji.

2. Poziom podstawowy — wymagania szczegółowe:

1) rozumienie ze słuchu:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni rozumieć pojedyncze wypowiedzi, wypowiedzi w ramach dialogu i rozmowy z udziałem kilku osób, dłuższe wypowiedzi monologowe, w tym informacje, prezentacje, ogłoszenia i instrukcje, w zakresie wskazanym w wykazie funkcji i pojęć językowych oraz w wykazie tematycznym dla poziomu podstawowego. Rozumienie dotyczy w szczególności intencji, tematu oraz konkretnej informacji zawartej w wypowiedzi o przejrzystej strukturze, mówionej w normalnym tempie, w dobrych warunkach akustycznych, przy użyciu standardowej wymowy i intonacji.

Zdający powinni móc wykazać się umiejętnością kontrolowania własnego rozumienia wypowiedzi w celu uzyskania potwierdzenia, czy właściwie zrozumieli treść i intencję wypowiedzi, oraz umiejętnością wyrażania prośby o powtórzenie, wyjaśnienie fragmentu wypowiedzi lub zapisanie niezrozumiałego słowa.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje tekstów:

- pojedyncze wypowiedzi intencjonalne, w tym życzenia, gratulacje, kondolencje,

komplementowanie, powitanie, pożegnanie, podziękowanie, prośbę, propozycję, przepraszenie, obiecywanie, zapewnianie,

- pojedyncze wypowiedzi tematyczne, w tym: informację, ogłoszenie, pytanie,
- fragmenty dialogów intencjonalnych, w tym: zapraszanie, proponowanie, doradzanie,
- fragmenty dialogów tematycznych, w tym: zakupy, kupowanie biletów, pytanie o drogę, rezerwację pokoju hotelowego,
- krótkie wypowiedzi ciągłe intencjonalne, w tym: uzasadnianie własnego zdania, relacjonowanie wypowiedzi, wyrażanie opinii, porównywanie,
- krótkie wypowiedzi ciągłe tematyczne, w tym: opowiadanie o sobie, charakteryzowanie osób, przedstawianie atrakcji turystycznych, wrażenia z podróży,
- fragmenty programów radiowych i telewizyjnych,
- fragmenty filmów,
- typowe nagrania na taśmie magnetofonowej „sekretarki automatycznej”.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- przyjaciel,
- znajomy,
- członek rodziny,
- turysta,
- obcy,
- uczeń,
- nauczyciel,
- student,
- profesor,
- pracownik,
- pracodawca.

2) poprawność gramatyczna, czyli umiejętność rozpoznawania i stosowania poprawnych form językowych:

a) ogólny opis zakresu umiejętności:

Zdający powinni umieć rozpoznawać i stosować poprawne gramatycznie formy językowe, wyrażające i pozwalające na wyrażanie intencji mówiącego w wykazach: funkcji i pojęć językowych, zagadnień gramatycznych i tematycznych.

Błędy gramatyczne popełniane przez zdających w wypowiedziach mówionych i tekstach pisanych nie powinny uniemożliwiać zrozumienia treści i intencji wypowiedzi.

3) rozumienie tekstów pisanych:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni rozumieć pojedyncze napisy i ogłoszenia, fragmenty tekstów długości jednego akapitu oraz kompletne krótkie teksty (200–300 słów) w zakresie objętym wykazem funkcji i pojęć językowych oraz wykazem tematów dla poziomu podstawowego. Zdający powinni rozumieć ogólny sens tekstu oraz konkretnych informacji, zawartych w tekstach drukowanych lub pisanych ręcznie w sposób czytelny.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje tekstów pisanych:

- pojedyncze napisy i ogłoszenia intencjonalne typu: *Wstęp wzbroniony!*, *Nie wychylać się!*, *Wejście obok*,
- pojedyncze napisy i ogłoszenia tematyczne typu: *Sklep czynny od 9 do 18*, *Remont*, *Muzeum nieczynne*, *Godziny przyjęć: 9—14*,
- fragmenty oryginalnych tekstów prasowych, turystycznych, informacyjnych, w zakresie treści określonych wykazem funkcji i pojęć językowych oraz wykazem tematycznym,
- krótkie kompletne teksty oryginalne prasowe, turystyczne, informacyjne, w zakresie treści objętych wykazem funkcji i pojęć językowych i wykazem tematycznym,
- listy prywatne, kartki pocztowe oraz proste listy oficjalne i urzędowe,
- ogłoszenia, rozkłady jazdy, jadłospisy, ulotki, broszury i foldery, instrukcje obsługi, reklamy, ostrzeżenia, zakazy i nakazy, nazwy sklepów, instytucji użyteczności publicznej, warsztatów, urzędów i towarów, wpisy w książce telefonicznej,
- formularze urzędowe,
- notatki, informacje, zawiadomienia, prośby, podziękowania, pisane ręcznie.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- przyjaciel,
- znajomy,
- członek rodziny,
- turysta,
- obcy,
- uczeń,
- nauczyciel,
- student,
- profesor,
- pracownik,
- pracodawca,
- klient.

4) pisanie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni opanować relacje *głoska — litera*, podstawowe zasady ortografii oraz zasady kompozycji tekstów pisanych, ze zwróceniem uwagi na styl oficjalny i nieoficjalny, w zakresie określonym wykazem pojęć i ich funkcji i wykazem tematycznym dla poziomu podstawowego. Zdający powinni umieć posługiwać się zwrotami językowymi charakterystycznymi dla oficjalnej i nieoficjalnej odmiany języka polskiego odpowiednio do sytuacji oraz stosować zasady ortografii i interpunkcji w sposób niezakłócający właściwego zrozumienia treści i intencji tekstu, z zachowaniem podstawowych wymagań dotyczących układu tekstu.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni umieć pisać następujące rodzaje tekstów:

- wypracowanie, tekst argumentacyjny, relacja, opowiadanie (150—200 słów),
- streszczenie tekstu źródłowego z własnym komentarzem (150—200 słów),
- krótkie życzenia i pozdrowienia (10—20 słów),
- list prywatny (100—150 słów),
- podstawowe formy listów oficjalnych,
- podstawowa forma życiorysu,
- podstawowa forma podania,
- krótka notatka lub pisemna wiadomość zawierające informację, podziękowanie lub prośbę,
- formularze urzędowe.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- przyjaciel,
- znajomy,
- członek rodziny,
- turysta,
- obcy,
- uczeń,
- nauczyciel,
- student,
- profesor,
- pracownik,
- pracodawca,
- pacjent,
- klient.

5) mówienie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni umieć posługiwać się językiem polskim w typowych sytuacjach życia codziennego oraz związanych z podróżowaniem po Polsce. Powinni umieć wyrażać funkcje i pojęcia w zakresie przewidzianym w wykazie funkcji i pojęć językowych w odniesieniu do tematów wymienionych w wykazie tematycznym dla poziomu podstawowego.

Zdający powinni umieć rozpoczynać i kończyć rozmowę, włączać się do rozmowy innych osób i brać w niej aktywny udział, gdy rozmowa dotyczy tematów ogólnych lub związanych ze specjalnymi zainteresowaniami zdających. Powinni umieć kontrolować przebieg rozmowy, prosząc, gdy zachodzi potrzeba, o powtórzenie, wyjaśnienie, przeliterowanie, oraz upewniając się, czy są właściwie rozumiani i czy używają odpowiednich słów i form.

Powinni umieć stosować podstawowe zasady prowadzenia rozmów telefonicznych po polsku. Powinni umieć krótko opowiedzieć o własnych zainteresowaniach, doświadczeniach, marzeniach i planach, wyrazić i krótko uzasadnić własny pogląd, a także opisać zdarzenie z przeszłości.

Zdający powinni umieć streścić film lub książkę, wyrazić o nich swoją opinię i krótko uzasadnić ją. Powinni umieć streścić i skomentować przeczytany artykuł prasowy. Powinni umieć wygłosić z właściwą intonacją, po przygotowaniu, krótką informację, podziękowanie lub przemówienie skierowane do grupy słuchających.

Wypowiedzi zdających powinny być na tyle płynne, aby nie utrudniały komunikacji. Zdający powinni stosować zasady wymowy i intonacji pozwalające na właściwe zrozumienie wyrażanych intencji oraz treści wypowiedzi. Powinni także umieć posługiwać się oficjalną lub nieoficjalną odmianą języka polskiego, odpowiednio do sytuacji. Wpływ zasad wymowy języka rodzimego może być odczuwalny, ale nie powinien zakłócać zrozumienia wypowiedzi.

b) rodzaje tekstów (wypowiedzi):

Zdający powinni umieć przedstawić następujące rodzaje tekstów:

- krótką wypowiedź na temat własnych zainteresowań, doświadczeń, planów, marzeń,
- streszczenie filmu, książki, artykułu prasowego, z komentarzem,
- relację z przeszłości,
- opinię na określony temat, z krótkim uzasadnieniem,
- wygłoszenie, po przygotowaniu, krótkiego przemówienia skierowanego do grupy słuchających,

- rozmowę telefoniczną,
- krótki dialog intencjonalny,
- krótki dialog tematyczny,
- minidyskusję.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- przyjaciel,
- znajomy,
- członek rodziny,
- turysta,
- obcy,
- uczeń,
- nauczyciel,
- student,
- profesor,
- pracownik,
- pracodawca,
- pacjent,
- klient.

d) wymagania w zakresie wymowy dla poziomu podstawowego:

Zdający powinni stosować odpowiednie (niezbyt wolne) tempo wypowiedzi i właściwą intonację całych zdań oznajmujących, pytających i wykrzyknikowych.

Ważna jest też odpowiednia wymowa zestrojów akcentowych, tzn. łączenie słów jednosylabowych w grupy (np. **nie** wiem, **nie** mam, **ze** mną, **od** nas; jadę **na** wieś, wychodzę **za** męża) albo przyłączanie słów jednosylabowych do słów akcentowanych (np. **kocham ją**, **widzę go**). Zdający powinni właściwie akcentować wyrazy obce typu *gramatyka* oraz formy czasu przeszłego i trybu przypuszczającego. Powinni właściwie wymawiać głoskę **y** w opozycji do **i** oraz **e**, głoski **ą** i **ę**, głoski dźwiękowe szumiące, twarde **sz**, **ż**, **rz**, **cz**, **dż** w opozycji do ciszących, miękkich **ś**, **ź**, **ć**, **dź**, **ń**, głoskę **r** w opozycji do **l** oraz **ł** w opozycji do **l**, a także grupy spółgłoskowe.

Błędy zdających w zakresie wymowy i intonacji nie powinny uniemożliwiać zrozumienia sensu i intencji wypowiedzi.

6) wykaz funkcji i pojęć językowych dla poziomu podstawowego:

Zdający powinni rozumieć i umieć wyrażać następujące funkcje i pojęcia językowe:

a) funkcje:

- kontakty społeczne:
 - nawiązywanie kontaktu,

- przedstawianie się lub przedstawianie kogoś,
- powitanie,
- stereotypowe formuły powitalne,
- pożegnanie,
- składanie życzeń,
- wyrażanie uznania, komplementowanie,
- podziękowanie,
- przepraszenie,
- zapraszanie,
- przebieg rozmowy:
 - rozpoczynanie rozmowy, włączanie się do rozmowy,
 - podtrzymywanie rozmowy,
 - kontrolowanie przebiegu rozmowy,
 - kończenie wypowiedzi, rozmowy,
- przekazywanie informacji:
 - nawiązywanie, definiowanie, identyfikowanie,
 - uzasadnianie,
 - określanie celu, przeznaczenia,
 - relacjonowanie wypowiedzi własnych lub osób trzecich,
- obietnica, oferta:
 - obiecywanie, zapewnianie,
 - oferowanie zrobienia czegoś,
- zajmowanie stanowiska:
 - wyrażanie opinii, przekonania,
 - wyrażanie ważności,
 - wyrażanie niepewności,
 - przytakiwanie, aprobatą,
 - negacja, dezaprobatą,
- uczucia i nastroje:
 - wyrażanie sympatii i antypatii,
 - wyrażanie nadziei, troski i zmartwienia,
 - wyrażanie życzenia,
 - wyrażanie radości, żalu, smutku i współczucia,
 - wyrażanie upodobania,
 - wyrażanie zadowolenia i niezadowolenia,
 - wyrażanie obojętności, dystansu,
 - wyrażanie rozczarowania,
- inicjowanie rozmowy, działania lub ich zaniechania:
 - pytanie, wezwanie do mówienia,
 - prośba, wezwanie do działania,

- prośba o przyzwolenie i przyzwalanie,
- proponowanie, przyjmowanie i odrzucanie propozycji,
- doradzanie i odradzanie,
- zabranianie,

b) pojęcia ogólne:

- wyrażanie cechy, właściwości, stanu w odniesieniu do rzeczy, procesów, faktów, osób,
- wyrażanie posiadania, przynależności,
- wyrażanie relacji w przestrzeni (miejsce i kierunek),
- wyrażanie relacji czasowych,
- wyrażanie sposobu,
- wyrażanie możliwości, zdolności,
- wyrażanie konieczności,
- wyrażanie warunku i konsekwencji,
- porównywanie.

7) wykaz tematyczny dla poziomu podstawowego:

Zdający powinni rozumieć wypowiedzi ustne i pisemne oraz umieć wyrażać się w mowie i piśmie na następujące tematy:

a) człowiek:

- imię i nazwisko, adres, stan rodzinny, płeć, wiek, data i miejsce urodzenia,
- przynależność narodowa lub państwowa, język,
- szkoła, wykształcenie,
- zawód, zajęcie,
- wygląd, części ciała,
- rodzina i stosunki osobiste,
- sposób spędzania wolnego czasu — rozrywki, hobby, sport,

b) mieszkanie:

- rodzaj, położenie i wielkość mieszkania lub domu,
- rodzaje pomieszczeń,
- mieszkanie w hotelu, domu wczasowym, pensjonacie,
- urządzenie i wyposażenie mieszkania,
- koszty związane z mieszkaniem, czynsz, opłaty,

c) miejsca:

- rodzaj, położenie i wielkość miejscowości,
- instytucje użyteczności publicznej, zabytki, atrakcje turystyczne,

d) praca:

- warunki pracy, czas pracy, urlop,
- płace,
- związki zawodowe,

e) życie codzienne:

- czynności codzienne,
- sklepy, usługi, warsztaty,
- przedmioty codziennego użytku,
- miary, ilości, pieniądze,
- środki komunikacji,
- prawa i obowiązki,

f) jedzenie, picie, palenie:

- lokale gastronomiczne,
- żywność, dania, potrawy,
- napoje,
- palenie,

g) zdrowie:

- higiena osobista,
- samopoczucie,
- choroba, wypadek,

h) środowisko naturalne:

- rośliny i zwierzęta,
- krajobraz,
- pogoda, klimat,

i) tematy ogólnego zainteresowania:

- warunki życia, poziom życia,
- środki masowego przekazu, aktualne informacje.

8) wykaz zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu podstawowego:

Zdający powinni umieć właściwie stosować następujące reguły gramatyczne:

a) fleksja imienna:

- odmiana rzeczowników przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej:
- odmiana rzeczowników rodzaju męskiego kończących się na spółgłoskę,
- odmiana rzeczowników rodzaju męskiego zakończonych na *-a* lub *-o*,
- odmiana rzeczowników rodzaju męskiego zakończonych na *-anin*,
- odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-a* lub *-i*,
- odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na spółgłoskę,
- odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-o* lub *-e*,
- odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego zakończonych na *-um*,
- odmiana rzeczowników nieregularnych typu: *dziecko*, *tydzień*, *rok*; *oko*, *ucho*, *ręka*, *przyjaciół*, *pieniądz*, *człowiek*,

- przymiotnikowa odmiana rzeczowników typu *chory, podróżny*, imion zakończonych na *-y, -i*, w tym: *Antoni, Jerzy* oraz nazwisk zakończonych na *-ski, -cki, -ska, -cka*,
- formy mianownika liczby mnogiej rodzaju męskoosobowego typu: *studenci, profesorowie, rolnicy*,
- mechanizm odmiany rzeczowników:
 - alternacje samogłoskowe i spółgłoskowe zachodzące w temacie (przykłady: *pies: psa, dzień: dnia, chłopek: chłopca; Bóg: do Boga, wybór: wyboru; wzór: wzoru; miasto: w mieście, Kraków: w Krakowie; obiad: po obiedzie; mąż: męża; Marek: Marka; pieniądze: pieniędzy*),
- odmiana zaimków przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej:
 - odmiana zaimków osobowych: *ja, ty, on, ona, ono; my, wy, oni, one*,
 - odmiana zaimków wskazujących, w tym: *ten, ta, to, ci, te*,
 - odmiana zaimków dzierżawczych: *mój, moja, moje; twój, twoja, twoje; nasz, nasza, nasze; wasz, wasza, wasze; pana, pani, państwa*,
 - odmiana zaimków pytających, w tym: *kto, co; jaki, jaka, jakie; który, która, które; czyj, czyja, czyje*,
 - odmiana zaimków nieokreślonych: *ktoś, coś, jakiś, któryś, czyjś; każdy*,
 - odmiana zaimków przeczących: *nikt, nic, żaden*,
- odmiana przymiotników przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej:
 - odmiana przymiotników zakończonych w rodzaju męskim na *-y*, w tym: *dobry, mały, ciasny, duży* lub *-i*, w tym: *tani, polski, lekki, długi*,
 - odmiana przymiotników zakończonych w rodzaju żeńskim na *-a*, w tym: *dobra, mała, ciasna, duża, tania, polska, lekka, długa*,
 - odmiana przymiotników zakończonych w rodzaju nijakim na *-e*, w tym: *dobrze, małe, ciasne, duże, tanie, polskie, lekkie, długie*,
 - formy mianownika liczby mnogiej rodzaju męskoosobowego, w tym: *dobrzy, mali, duzi, polscy, inni*,
- odmiana liczebników przez przypadki:
 - odmiana liczebników głównych, w tym: *jeden, jedna, jedno; dwa, dwaj, dwóch, dwie; trzy, dziesięć, dwadzieścia pięć, sto, tysiąc*,
 - odmiana przymiotnikowa liczebników porządkowych, w tym: *pierwszy, pierwsza, pierwsze, pierwszy; drugi, druga, drugie, drudzy; dziesiąty, dziesiąta, dziesiąte*,
- przypadki:
 - mianownik liczby pojedynczej i mnogiej:
 - mianownik w funkcji podmiotu w zdaniach typu: *Student czyta książkę*.
 - mianownik jako forma orzecznika w orzeczeniu imiennym w zdaniach typu: *Ta dziewczyna jest ładna. Mój brat to lekarz*.
 - dopełniacz liczby pojedynczej i mnogiej:
 - dopełniacz jako forma dopełnienia bliższego po czasownikach zaprzeczonych w zdaniach typu: *Nie znam tej studentki*.
 - dopełniacz wyrażający przynależność w zdaniach typu: *To jest książka Ewy*.
 - dopełniacz po określeniu miary i ilości w zdaniach typu: *Proszę kupić butelkę piwa, litr mleka*.
 - dopełniacz po liczebnikach głównych (od 5 wzwyż i nieokreślonych) w zdaniach typu: *Ona ma dużo pieniędzy. Mam tu pięć książek*.
 - dopełniacz w wyrażeniach przyimkowych po przyimkach: *u, z, ze, dla, do, od, ode, obok, bez* w zdaniach typu: *Jadę z Krakowa do Warszawy. Piotr mieszka u mnie. To jest prezent dla Marka*.
 - dopełniacz w datach określających dzień, miesiąc i rok w zdaniach typu: *Renia urodziła się 10 (dziesiątego) grudnia 1962 (tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego drugiego) roku*.
 - dopełniacz w zdaniach bezosobowych po formach: *nie ma, nie było, nie będzie, brak* w zdaniach typu: *Nie ma Andrzeja. Jutro nie będzie zajęć. Brak cukru*.
 - biernik liczby pojedynczej i mnogiej:
 - biernik jako dopełnienie bliższe po czasownikach przechodnich w zdaniach typu: *Piszę list*.
 - biernik w wyrażeniach przyimkowych po przyimkach: *na, o, po, przez, przeze, w, we, za* w zdaniach typu: *Idę na uniwersytet. Proszę przejść przez rynek. Spotkanie jest we wtorek. Spotkamy się za godzinę*.

- miejscownik liczby pojedynczej i mnogiej:
 - miejscownik w wyrażeniach przyimkowych określających miejsce i czas czynności po przyimkach: *na, o, po, przy, w, we* w zdaniach typu: *Będę w Polsce w przyszłym roku. Spotkamy się w biurze o godzinie piątej.*
 - miejscownik w wyrażeniach przyimkowych określających przedmiot, o którym się mówi, myśli, w zdaniach typu: *Rozmawiamy o Krakowie. Myślę o Ewie.*
 - miejscownik w wyrażeniach przyimkowych precyzujących rok lub miesiąc w zdaniach typu: *Przyjadę w maju. Przyjechałem na studia w zeszłym roku.*
 - narzędnik liczby pojedynczej i mnogiej:
 - narzędnik jako forma orzecznika wyrażonego rzeczownikiem po czasownikach: *być, zostać* w zdaniach typu: *Ewa jest studentką. Ewa jest dobrą studentką.*
 - narzędnik wyrażający narzędzie czynności w zdaniach typu: *Jadę autobusem, a on jedzie pociągiem. Proszę pisać ołówkiem!*
 - narzędnik w wyrażeniach przyimkowych po przyimkach: *z, ze, za, nad, pod, przed, między* w zdaniach typu: *Jadę do Polski z mamą. Samochód stoi przed domem.*
 - celownik liczby pojedynczej i mnogiej:
 - celownik zaimków osobowych w zdaniach typu: *Ten film bardzo mi się podoba. Jest ci zimno?*
 - celownik rzeczowników żywotnych jako dopełnienie dalsze w zdaniach typu: *Dałem Ewie kwiaty.*
- b) odmiana czasowników:
- czasowniki niedokonane i dokonane,
 - strona czynna i zwrotna (formy osobowe):
 - tryb oznajmujący:
 - czas teraźniejszy czasowników niedokonanych,
 - czas przeszły czasowników dokonanych i niedokonanych,
 - czas przyszły czasowników niedokonanych i dokonanych,
 - tryb przypuszczający,
 - tryb rozkazujący,
 - nieosobowe formy czasownikowe:
 - formy typu: *można, trzeba, wolno, warto, należy, powinno się,*
 - formy typu: *mówi się,*
 - formy typu: *nie ma, nie było, nie będzie,*
 - połączenie czasowników modalnych, w tym: *chcę, mogę, muszę* z bezokolicznikiem,
 - czasowniki ruchu (system oparty na opozycji znaczeniowej *ić: jechać*),
 - konstrukcja: *mieć* + bezokolicznik,
- c) derywacja:
- tworzenie i funkcje syntaktyczne przysłówków odprzymiotnikowych,
 - stopniowanie przymiotników i użycie syntaktyczne stopni:
 - stopień równy i wyższy w zdaniach typu: *Ona jest tak ładna jak Ewa. Ewa jest ładniejsza od Basi. Ewa jest ładniejsza niż Basia. Ten temat jest bardziej interesujący od tamtego. Ten temat jest bardziej interesujący niż tamten.*
 - stopień najwyższy w zdaniach typu: *Zosia jest najładniejsza ze wszystkich dziewcząt.*
 - stopniowanie przysłówków i użycie syntaktyczne stopni:
 - stopień równy i wyższy w zdaniach typu: *Marek pisze tak ładnie jak Adaś. Adaś pisze ładniej od Roberta. Adaś pisze ładniej niż Robert. Marek pisze bardziej interesująco od Roberta. Marek pisze bardziej interesująco niż Robert.*
 - stopień najwyższy w zdaniach typu: *Adaś pisze najładniej ze wszystkich uczniów.*
 - nazwy mieszkańców krajów oraz przymiotniki tworzone od nazw krajów,
- d) leksykologia:
- podział wyrazów na części mowy,
 - zróżnicowanie formalne przymiotników i przysłówków,
 - system zaimków dzierżawczych: *mój, twój, jego, jej, nasz, wasz, ich; swój; pana, pani, państwa,*
- e) składnia:
- zdania pojedyncze rozwinięte:
 - zdania oznajmujące typu: *Robert jest Polakiem. Zosia ma słownik.*
 - zdania pytające:
 - pytania o rozstrzygnięcie rozpoczynane partykułą *czy* w zdaniach typu: *Czy on jest Francuzem?*
 - możliwość opuszczania partykuły *czy* w zdaniach typu: *Masz bilety do kina?*

- pytania o informację typu: *Skąd on jest? Gdzie mieszkasz?*
- pytania niezależne i zależne typu: *Czy to ma sens? Jak myślisz, czy to ma sens? Nie wiem, czy to ma sens.*
- wyrażanie części zdania pojedynczego:
 - podmiot wyrażony mianownikiem,
 - podmiot wyrażony rzeczownikiem w połączeniu z liczebnikiem typu *dwa* i typu *pięć*,
 - zdania bezpodmiotowe typu: *Mówi się, że...*
- wyrażanie orzeczenia:
 - orzeczenie proste w zdaniu typu: *Marek studiuje język angielski.* i złożone w zdaniu typu: *Adam jest ambitnym studentem.*
 - orzeczenie imienne z orzecznikiem:
 - w mianowniku (w zdaniu typu: *Ewa jest miła.*),
 - w narzędniku (w zdaniu typu: *Ewa jest dobrą studentką.*),
- wyrażanie dopełnienia:
 - dopełnienie bliższe wyrażane biernikiem w zdaniach typu: *Znam Renatę.*
 - dopełnienie bliższe wyrażane dopełniaczem po czasownikach zaprzeczonych w zdaniach typu: *Nie znam Renaty.*
 - dopełnienie dalsze w zdaniach typu: *Marek daje kwiaty Renacie.*
 - związek rzędu — forma rzeczownika (przypadek) postulowana przez czasownik w zdaniach typu: *Marek kupił gazetę.*
- przydawka jako określenie rzeczownika:
 - związek zgody — przydawka wyrażona przymiotnikiem powtarzającym kategorie gramatyczne rzeczownika, w zdaniach typu: *Robert ma miłą żonę.*
 - związek rzędu — przydawka wyrażona rzeczownikiem w dopełniaczu, w zdaniach typu: *Robert zna żonę Adama.*
 - szyk przydawki przymiotnej,
- okolicznik jako określenie czasownika:
 - okolicznik wyrażony przystówkiem (związek przynależności) w zdaniach typu: *Marek mówi dobrze po angielsku.*
 - okolicznik wyrażony wyrażeniem przymiłowym, w zdaniach typu: *Robert będzie w Polsce w sierpniu.*
 - okolicznik wyrażony związkiem znaczeniowym, zwanym związkiem przynależności, jako połączenie czasownika z okolicznikiem, w zdaniach typu: *Robert będzie u mnie na imieninach.*
- podwójna i potrójna negacja w zdaniu pojedynczym w zdaniach typu: *Nic nie wiem! Nic nie powiem. On nigdy niczego nie rozumie!*
- szyk negacji i negacji podwójnej w zdaniach typu: *Ja się nie denerwuję! Ja się nigdy nie denerwuję!*
- zdania bezpodmiotowe typu: *Mówi się. Mówi się, że jutro nie będzie wody.*
 - różne funkcje zaimka *się*,
- zdania złożone współrzędnie ze spójnikami: *i, a, ale, albo, lub, lecz, więc, jednak,*
- zdania złożone podrzędnie:
 - połączone zaimkiem:
 - forma zaimka *który*, używanego w roli wskaźnika zespolenia,
 - połączone spójnikiem: *jak, aby, ponieważ, bo, chociaż, choć, dlatego że, kiedy, gdy, gdyby, to, jeśli, jeżeli, to, że, żeby,*
 - zdania typu: *Marek chce, żebym, żebyś, żeby, żebyśmy, żebyście, żeby...*
 - typy okresów warunkowych w języku polskim,
 - brak „następstwa i zgody czasów” w języku polskim,
- interpunkcja zdania złożonego: używanie przecinka przed zaimkami względnymi i spójnikami występującymi w roli wskaźników zespolenia.

3. Poziom średni ogólny — wymagania ogólne

Zdający powinni:

- rozumieć najważniejsze treści i intencje, dotyczące tematów ogólnych, konkretnych i abstrakcyjnych — włącznie z tematami specjalistycznymi, ściśle związanymi z ich własnymi zainteresowaniami, wyrażone w tekstach pisanych i wypowiedziach mówionych o skomplikowanej strukturze,
- umieć posługiwać się językiem polskim w sposób płynny i spontaniczny, pozwalający na swobodną komunikację z rodzimymi użytkownikami języka we wszystkich sytuacjach życia codziennego,
- umieć pisać dłuższe teksty na różnorodne tematy, wyrażać i uzasadniać w nich własny punkt widzenia, a także przeprowadzać analizę porównawczą,
- umieć wypowiadać się obszernie na interesujące ich tematy, relacjonować zdarzenia z przeszłości, brać ograniczony udział w dyskusji, także w sytuacji oficjalnej,

— umieć posługiwać się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka polskiego odpowiednio do sytuacji, a także używać popularnych wyrażen idiomatycznych,

— znać większość konwencji socjokulturowych, stosowanych w komunikacji w języku polskim.

Braki zdających w zakresie wymowy i intonacji, słownictwa, poprawności gramatycznej oraz ortografii nie mogą wpływać na skuteczność komunikacji.

4. Poziom średni ogólny — wymagania szczegółowe:

1) poprawność gramatyczna, czyli umiejętność rozpoznawania i stosowania poprawnych form językowych:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni umieć rozpoznawać i stosować poprawne gramatycznie formy językowe, wyrażające i pozwalające na wyrażanie intencji w zakresie objętym wykazem funkcji i pojęć językowych dla poziomu średniego ogólnego, w odniesieniu do tematów i sytuacji określonych w wykazie tematycznym dla tego poziomu. Zakres wymagań poprawności gramatycznej precyzuje wykaz zagadnień gramatycznych dla poziomu średniego ogólnego, stanowiący gramatykę podstawową języka polskiego. Obejmuje on wszystkie zagadnienia występujące na poziomie podstawowym, poszerzone o ich nowe funkcje syntaktyczne, a także formy rzadziej występujące w tekstach, ale umożliwiające ich zróżnicowanie stylistyczne w zależności od typu i stylu.

Mając do wyboru kilka sposobów syntaktycznego wyrażenia tej samej informacji, zdający powinni umieć wybrać jeden z nich w zależności od typu tworzonego tekstu (mówiony — pisany, nieoficjalny — oficjalny, prywatny — urzędowy — prasowy) i jego stylu. Występujące w tekstach i wypowiedziach zdających błędy gramatyczne nie powinny mieć wpływu na skuteczność komunikacji.

2) rozumienie ze słuchu:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni rozumieć najważniejsze treści i intencje wypowiedzi mówionych w sytuacjach określonych wykazem funkcji i pojęć językowych i wykazem tematycznym dla poziomu średniego ogólnego. Wypowiedzi mogą dotyczyć tematów ogólnych, konkretnych i abstrakcyjnych, znanych i nieznanymi zdającym, a także tematów specjalistycznych, ściśle związanych z własnymi zainteresowaniami zdających. Treści mogą być wypowiadane w naturalnym tempie i mogą mieć dosyć skomplikowaną strukturę.

Zdający powinni rozumieć najważniejsze treści popularnych form polskich programów radiowych i telewizyjnych (dzienników, reportaży, seriali, rozmów, dyskusji, wywiadów). Po-

winni rozumieć wypowiedzi, aby móc prowadzić swobodny dialog z jedną osobą oraz móc wziąć ograniczony udział w rozmowie z wieloma rodzimymi użytkownikami języka polskiego. Powinni wykazać się umiejętnością stosowania form wypowiedzi pozwalających na ułatwienie zrozumienia, takich jak: rozumienie z kontekstu, kontrolowanie przebiegu rozmowy, upewnianie się co do właściwego rozumienia, prośba o dodatkowe wyjaśnienie.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje wypowiedzi:

- pojedyncze wypowiedzi intencjonalne i tematyczne,
- wypowiedzi w ramach dialogu i rozmowy z udziałem wielu osób, w tym: rozmowy telefoniczne, wywiady radiowe i telewizyjne, fragmenty seriali telewizyjnych i programów typu wywiad-rozmowa,
- krótsze wypowiedzi ciągłe, w tym: instrukcje, reklamy, informacje, informacje na temat aktualnych wydarzeń, fragmenty dzienników radiowych i telewizyjnych, informacje podawane przez megafon w supermarketach, na dworcach kolejowych i autobusowych,
- dłuższe wypowiedzi ciągłe, w tym: wykłady i prezentacje na tematy ogólne, komentarze i reportaże radiowe i telewizyjne, fragmenty filmów dokumentalnych i fabularnych.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- znajomy,
- przyjaciel,
- członek rodziny,
- klient, kupujący,
- petent,
- sprzedawca, sprzedający,
- wynajmujący (samochód, lokal, mieszkanie),
- pacjent,
- uczący, uczący się, wykładowca, student,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- uprawiający sport,
- widz, czytelnik, słuchacz, kibic sportowy,
- konsument,
- kierowca,
- właściciel pojazdu,
- uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- ofiara przestępstwa,
- telefonujący.

3) rozumienie tekstów pisanych:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni umieć czytać ze zrozumieniem teksty w tempie około 110 słów na minutę i rozumieć (bez pomocy słownika) ogólny sens tekstu i szczegółowo pojedyncze napisy, fragmenty tekstów oraz całe teksty oryginalne napisane w różnych stylach i formach (drukowane i pisane ręcznie) z zakresu określonego w wykazie funkcji i pojęć językowych i w wykazie tematycznym.

Powinni rozumieć najważniejsze treści i intencje, dotyczące tematów ogólnych, konkretnych i abstrakcyjnych, znanych sobie i nieznanym, a także tematów specjalistycznych, ściśle związanych z ich własnymi zainteresowaniami, zawarte w popularnych formach tekstów użytkowych, prasowych, literackich, urzędowych.

Zdający powinni znać najważniejsze konwencje i sformułowania stosowane w listach prywatnych i oficjalnych, a także w pismach i formularzach urzędowych. Powinni umieć stosować techniki czytania ułatwiające rozumienie tekstów, takie jak: rozumienie kontekstowe, czytanie pobieżne, szybkie wyszukiwanie ważnej informacji,

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje tekstów pisanych:

- pojedyncze wypowiedzi pisemne intencjonalne i tematyczne:
 - informacje typu: *Wydawanie posiłków między 7—9 i 13—15,*
 - nakazy typu: *Po wejściu niezwłocznie skasuj bilet!*
 - zakazy typu: *Palenie surowo wzbronione!*
 - ostrzeżenia typu: *Uwaga! Piesi!*
 - szyldy typu: *Akcesoria rowerowe, Konfekcja mięska,*
 - ogłoszenia typu: *Szczenięta — kundelki oddam w dobre ręce.*
 - informacje o repertuarze kin i teatrów typu: *Film pol. b.o.,*
- teksty jednoakapitowe:
 - teksty informacyjne (z katalogów, ulotek i informatorów, dotyczących kultury, sportu, handlu, usług, pogody, edukacji, turystyki),
 - teksty reklamowe,
 - ogłoszenia prasowe oraz notatki, informacje, zawiadomienia i ogłoszenia pisane ręcznie,
 - instrukcje, w tym instrukcje obsługi,
 - opisy właściwości towarów, lekarstw, wraz z piktogramami,

— notatki prasowe,

— horoskopy,

— przepisy kulinarne,

— listy prywatne oficjalne i nieoficjalne, pisma urzędowe (długości około jednej strony formatu A4),

— popularne formularze,

— teksty ciągłe — całe lub fragmenty (teksty prasowe, informacyjne, reklamowe, literackie) długości 1—1,5 strony formatu A4.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

— obcy,

— turysta,

— znajomy,

— przyjaciel,

— członek rodziny,

— klient, kupujący,

— petent,

— sprzedawca, sprzedający,

— wynajmujący (samochód, lokal, mieszkanie),

— pacjent,

— uczący, uczący się, wykładowca, student,

— pracownik, podwładny,

— pracodawca, przełożony,

— uprawiający sport,

— widz, czytelnik, słuchacz, kibic sportowy,

— konsument,

— kierowca,

— właściciel pojazdu,

— uczestnik wypadku drogowego, kolizji,

— ofiara przestępstwa.

4) pisanie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający egzamin na poziomie średnim ogólnym powinni umieć poprawnie planować, komponować i redagować krótkie kompletne teksty (15—20 słów), dłuższe (50—80 słów) sformalizowane teksty, takie jak listy prywatne oficjalne i nieoficjalne, a także krótsze (120—160 słów) i dłuższe (250—300 słów) formy kreatywne (wypracowania) wymagające np. przeprowadzenia wywodu argumentacyjnego z uzasadnieniem czy analizy porównawczej. W tekstach powinni umieć posługiwać się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka polskiego oraz stylem i formami gramatycznymi odpowiednio do sytuacji.

Zdający powinni umieć poprawnie wypełniać formularze urzędowe. Braki zdających w za-

kresie słownictwa, ortografii i poprawności gramatycznej nie powinny mieć wpływu na skuteczność komunikacji. Pismo ręczne zdających powinno być czytelne.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni umieć pisać następujące rodzaje tekstów:

- ogłoszenie, reklama, skarga, reklamacja, zażalenie, protest, odwołanie od decyzji (15—20 słów),
- notatka, zaproszenie, zawiadomienie, życzenia, pozdrowienia, kondolencje (15—20 słów),
- podanie (50—60 słów),
- życiorys (50—60 słów),
- list motywacyjny (60—80 słów),
- odpowiedź na ogłoszenie (60—80 słów),
- streszczenie tekstu prasowego o objętości strony formatu A4 (80—100 słów),
- komentarz, opinia o filmie, książce, wydarzeniu,
- charakteryzowanie osoby (120—150 słów),
- relacja, w tym: z podróży, z koncertu, z wakacji,
- list (i odpowiedź na list) prywatny oficjalny i nieoficjalny (150—160 słów),
- krótki referat — tekst do wygłoszenia (około 250 słów),
- opis,
- opowiadanie,
- tekst argumentacyjny,
- wypracowanie, w tym analiza porównawcza (250—300 słów),
- formularze urzędowe.

c) role komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- znajomy,
- przyjaciel,
- członek rodziny,
- klient, kupujący,
- petent,
- sprzedawca, sprzedający,
- wynajmujący (samochód, lokal, mieszkanie),
- uczący, uczący się, wykładowca, student,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- konsument,

- kierowca,
- właściciel pojazdu,
- uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- świadek, ofiara przestępstwa.

5) mówienie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający powinni mówić w sposób płynny i spontaniczny, pozwalający na dosyć swobodną komunikację z rodzimymi użytkownikami języka we wszystkich sytuacjach życia codziennego, w tym w typowych sytuacjach związanych z edukacją i pracą. Powinni umieć prowadzić swobodną rozmowę z jednym lub kilkoma rodzimymi użytkownikami języka polskiego.

Zdający powinni umieć prowadzić rozmowy telefoniczne prywatne i oficjalne. Powinni umieć wypowiadać się dosyć obszernie na interesujące ich tematy, relacjonować zdarzenia z przeszłości, a także brać ograniczony udział w dyskusji, także w sytuacji oficjalnej. Powinni umieć włączyć się do dyskusji.

Zdający powinni umieć wygłosić z właściwą intonacją, po krótkim przygotowaniu, krótki referat na tematy ogólne, skierowany do grupy słuchających, oraz odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących swojej wypowiedzi. Powinni umieć streścić i skomentować książkę lub publikację prasową. Powinni umieć przytoczyć czyjąś wypowiedź i ustosunkować się do niej.

W swoich wypowiedziach zdający powinni umieć właściwie stosować popularne wyrażenia idiomatyczne. Powinni umieć stosować — odpowiednio do sytuacji: styl, formy gramatyczne i konwencje socjokulturowe, właściwe dla komunikacji w języku polskim. Także odpowiednio do sytuacji powinni umieć posługiwać się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka polskiego.

Zdający powinni umieć stosować wyrażenia i zwroty korygujące i ułatwiające wypowiedź, takie jak: zastępowanie nieznanymi słowami opisem, upewnianie się co do poprawności użycia słów, form i struktur, parafrazowanie, używanie zwrotów pozwalających na zastanowienie się.

Braki zdających w zakresie słownictwa, wymowy i intonacji oraz poprawności gramatycznej nie powinny wpływać na skuteczność komunikacji.

b) rodzaje wypowiedzi:

Zdający powinni umieć wypowiadać się w następujących formach:

- krótka wypowiedź na zadany temat, w tym prezentacja własnych zainteresowań, historia własnej rodziny, opinia na kontrowersyjny temat, streszczenie i komentarz

- do filmu, książki, artykułu prasowego, tekstu literackiego; relacja z wydarzenia,
 - rozmowa telefoniczna z zastosowaniem zwrotów charakterystycznych dla oficjalnej i nieoficjalnej odmiany języka polskiego,
 - krótki referat, a po jego wygłoszeniu — udzielenie odpowiedzi na pytania go dotyczące,
 - dialog intencjonalny, w tym: reklamacja, protest, pocieszanie kogoś,
 - dialog tematyczny, w tym: wrażenia z wakacji, opis rodzinnego miasta,
 - dyskusja,
- c) sytuacje komunikacyjne:
- Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:
- obcy,
 - turysta,
 - znajomy,
 - przyjaciel,
 - członek rodziny,
 - klient, kupujący,
 - petent,
 - sprzedawca, sprzedający,
 - wynajmujący (samochód, lokal, mieszkanie),
 - pacjent,
 - uczący, uczący się, wykładowca, student,
 - pracownik, podwładny,
 - pracodawca, przełożony,
 - uprawiający sport,
 - widz, czytelnik, słuchacz, kibic sportowy,
 - konsument,
 - kierowca,
 - właściciel pojazdu,
 - uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
 - świadek, ofiara przestępstwa,
 - telefonujący.

d) wymagania w zakresie wymowy dla poziomu średniego ogólnego:

Zdający powinni opanować wymowę polską nie tylko w zakresie grup słów czy pojedynczych zdań, lecz także umiejętności budowania replik w trakcie dialogu oraz umiejętności budowania monologu i wypowiedzi narracyjnej. Powinni opanować nie tylko wymowę głosek polskich, które warunkują przekazywanie znaczeń, jak to ma miejsce na poziomie podstawowym, ale także ich warianty, zależnie od kontekstu. Wiąże się to z umiejętnością odróżniania wymowy potocznej, niestaran-

nej, wypowiedzianej w tempie szybkim, od wymowy oficjalnej, starannej, wypowiedzianej w tempie wolnym.

Wypowiedzi zdających powinny cechować średnio szybkie tempo i właściwa intonacja, a także stosowanie upraszczania grup spółgłoskowych w obrębie pojedynczych słów oraz na granicy słów.

6) wykaz funkcji i pojęć językowych dla poziomu średniego ogólnego:

Zdający powinni rozumieć i umieć wyrażać wszystkie funkcje i pojęcia językowe objęte ich wykazem dla poziomu podstawowego, następująco poszerzonym:

a) funkcje:

- powitanie, pożegnanie, formuły grzecznościowe, przedstawianie się,
- nawiązywanie kontaktu, zwracanie się do odbiorcy,
- pytanie o informację, udzielanie informacji,
- definiowanie, identyfikowanie,
- relacjonowanie wypowiedzi własnych lub osób trzecich,
- prośba, odmowa; obietnica, zapewnienie,
- propozycja działania, zgoda, odrzucenie propozycji,
- doradzanie i odradzanie,
- polecenie, zabranianie, nakazywanie i zakazywanie,
- wyrażanie opinii, przekonania, udział w dyskusji,
- perswazja, argumentacja,
- potwierdzenie, zaprzeczenie,
- ostrzeżenie, wyrażanie groźby,
- przeproszenie, wybaczenie,
- wyrażanie niezadowolenia, złości, oburzenia,
- wyrażanie zmartwienia, pocieszanie,
- wyrażanie obawy, strachu, lęku,
- wyrażanie krytyki i reagowanie na krytykę,
- wyrażanie żalu, dezaprobaty, rozczarowania,
- wyrażanie możliwości, niemożliwości, konieczności,

b) pojęcia ogólne:

- wyrażanie cechy, właściwości, stanu w odniesieniu do rzeczy, faktów i osób,
- wyrażanie relacji w przestrzeni (miejsce i kierunek),
- wyrażanie relacji czasowych,
- wyrażanie warunku i konsekwencji,
- porównywanie.

7) wykaz tematyczny dla poziomu średniego ogólnego:

Zdający powinni rozumieć i formułować teksty i wypowiedzi w odniesieniu do wszystkich tematów z wykazu tematycznego dla poziomu podstawowego, ze szczególnym, poszerzonym uwzględnieniem następujących zakresów tematycznych:

a) ludzie:

- wygląd, cechy charakteru,
- historia rodziny, pochodzenie,
- konflikty, problemy rodzinne, międzyludzkie i międzypokoleniowe,
- cudzoziemiec wśród Polaków — stereotypy,

b) mieszkanie:

- opis mieszkania,
- wyposażenie, urządzenie,
- lokalizacja, rachunki, koszty, awarie i drobne naprawy,
- rynek mieszkaniowy w Polsce, wynajmowanie lokalu,
- rodzaje własności lokalowej,

c) usługi:

- remont, sprzątanie, naprawy,
- pralnia chemiczna,
- fryzjer, kosmetyczka, gabinety odnowy biologicznej, siłownia, sauna,
- warsztat samochodowy, stacja obsługi, stacja benzynowa,
- fotograf, wypożyczalnia video, biblioteka, bank, poczta,

d) edukacja:

- systemy edukacji, rodzaje szkół, kierunki studiów,
- stopnie naukowe i administracyjne,
- system szkolnictwa w Polsce, egzaminy, testy,

e) praca:

- rynek pracy, zawody, stanowiska,
- poszukiwanie pracy, poszukiwanie pracowników,
- kwalifikacje, wymagania,
- prawo pracy, urlop, renty, emerytury, bezrobocie, zasiłki,

f) czas wolny, kultura, rozrywki, sport:

- rodzaje rozrywki, w tym: teatr, kino, muzea, koncerty,
- zainteresowania, kolekcjonerstwo, hobby,
- sposoby spędzania wolnego czasu, w tym: łowienie ryb, uprawianie ogrodu, majsterkowanie,
- dyscypliny sportowe, zawody,

- relaks, w tym: pływanie, jazda konna, aerobik, jogging,

g) zakupy:

- rodzaje sklepów,
- sposoby płacenia rachunków, w tym: gotówka, karty kredytowe, raty, kredyt, leasing,
- zakupy z katalogu, z ofert telewizyjnych, sprzedaż sieciowa,
- produkty — skład i właściwości, informacja, promocja i reklama,
- reklamacje,

h) potrawy i napoje:

- posiłki i napoje,
- lokale gastronomiczne,
- przepisy i zwyczaje kulinarne,
- dieta, sposób odżywiania się,

i) stan zdrowia i opieka lekarska:

- części ciała,
- opis stanu zdrowia,
- wizyta u lekarza,
- nagłe wypadki,
- apteka,
- diagnostyka (badania, analizy),
- profilaktyka,

j) podróże i środki transportu:

- komunikacja miejska, w tym: połączenia, przesiadki, objazdy,
- komunikacja krajowa i międzynarodowa, w tym: połączenia, przesiadki, objazdy,
- wycieczki i pobyty zorganizowane przez biura podróży,
- turystyka indywidualna, hotel, kemping, pensjonat, kwatery prywatne, pokoje gościnne, agroturystyka,

k) przyroda i środowisko:

- świat roślin i zwierząt,
- klimat, pory roku, pogoda,
- problemy ekologiczne,

l) nauka i technika:

- rozwój techniki,
- komputeryzacja,
- motoryzacja,
- telekomunikacja,
- badania naukowe,
- odkrycia i wynalazki,

m) media:

- prasa,
- radio,
- telewizja,

n) tradycje, zwyczaje, święta:

- uroczystości rodzinne,
- uroczystości kościelne,
- uroczystości państwowe,
- zwyczaje ogólnopolskie,

o) „ciemne strony życia”:

- przestępczość,
- uzależnienia,
- organy ścigania,
- wymiar sprawiedliwości,

p) tematy ogólnego zainteresowania:

- polityka, ekonomia, religia, obyczaje,
- problemy dyskusyjne, w tym: kara śmierci, eutanazja, aborcja, klonowanie.

8) wykaz zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu średniego ogólnego:

Zdający powinni umieć właściwie stosować wszystkie reguły gramatyczne objęte wykazem zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu podstawowego, poszerzone o ich nowe funkcje syntaktyczne oraz formy rzadziej występujące w tekstach, ale umożliwiające ich różnicowanie stylistyczne w zależności od typu i stylu, a w szczególności:

- odmianę rzeczowników, przymiotników, zaimków i liczebników przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej według wzorów deklinacji męskiej, żeńskiej, nijakiej i mieszanej,
- znajomość funkcji syntaktycznych przypadków centralnych (mianownika, dopełniacza, biernika i miejscownika) oraz peryferycznych (narzędnika, celownika, wołacza),
- odmianę rzeczowników o rozszerzonym temacie typu: *imię (imi-eni-a, imi-on-a), kamień (kamie-ni-a) i zwierzę (zwierz-ęci-a, zwierz-ęt-a)*,
- odmianę polskich nazw własnych typu: *Kościuszk*o, *Zimny*, *Nowakowa*, *Nowakówna* (nazwiska) i *Białystok*, *Chyżne*, *Zakopane* (nazwy miejscowości),
- odmianę rzeczowników nieregularnych typu: *ksiądz, książę, chrzest*; także tych, których formy zależą od znaczenia, w tym: *ucho — uszy* jako część ciała, ale *ucha* jako części naczyń i toreb,
- umiejętność stosowania niektórych form deklinacyjnych w zależności od typu tekstu i stylu wypowiedzi, w tym form mianownika używanych zamiast wołacza w języku mówionym: *Zosia! Piotrek! Mama!* i form wołacza używanych obowiązkowo w języku pisanym i w kontaktach oficjalnych: *Droga Zosiu! Kochana Mamo! Panie profesorze! Szanowny Panie Profesorze!*
- koniugację czasowników regularnych i nieregularnych, także tych, których odmiana zależy

od znaczenia, typu: *wieźć (ja wiozę, ty wiesz; wiozłem); wieść (ja wiodę, ty wiesz; wiodłem)*,

- odmianę czasowników w trybie oznajmującym (czasy: teraźniejszy, przeszły i przyszły czasowników dokonanych i niedokonanych), przypuszczającym i rozkazującym,
- odmianę czasowników w stronie czynnej, zwrotnej i biernej (tworzenie form strony biernej, ich nacechowanie stylistyczne i zakres użycia w zdaniach typu: *Kazimierz Wielki założył Akademię Krakowską w roku 1364. Akademia Krakowska została założona przez Kazimierza Wielkiego w 1364 roku.*),
- tworzenie i użycie nieosobowych form czasownika: imiesłowów przymiotnikowych (czynnych na -ący i biernych na -ony, -ny, -ty) oraz imiesłowów przysłówkowych (współczesnych na -ąc i uprzednich na -wszy, -wszy),
- użycie form imiesłowowych w ramach synonimii syntaktycznej typu:
Ten student, zdający dziś egzamin ustny, właśnie wyszedł. / Ten student, który zdawał dziś egzamin ustny, właśnie wyszedł.
Wróciwszy do domu, zabrała się szybko do odrabiania lekcji. / Po powrocie do domu zabrała się szybko do odrabiania lekcji. / Kiedy wróciła do domu, zabrała się szybko do odrabiania lekcji. / Wróciła do domu, a potem zabrała się szybko do odrabiania lekcji. / Wróciła do domu i zabrała się szybko do odrabiania lekcji; Zapłacony przez ojca rachunek był bardzo wysoki. / Rachunek, który został zapłacony przez ojca, był bardzo wysoki. / Rachunek, który zapłacił ojciec, był bardzo wysoki.
- wzory składniowe czasowników polskich, także wtedy, gdy wzór zależy od znaczenia czasownika, typu: wydać — 1. „zapłacić”: *kto wydaje co na co, na kogo, np. Adam wydaje dużo pieniędzy na życie; wydać — 2. „zwrócić, przydzielić”: kto wydaje co komu, np. Kelnerka wydała mi 25 złotych reszty; wydać — 3. „zdradzić, ujawnić”: kto wydaje kogo, co przed kim, np. W czasie rozprawy złodziej wydał swoich współników; wydać — 4. „oddać za żonę”: kto wydaje kogo za męża za kogo, np. Mama jest bardzo zadowolona, bo wydała swoją najmłodszą córkę za cudzoziemca; wydać — 5. „narazić na coś”: kto wydaje kogo, co na co, np. Wszyscy opuścili go i wydali na pewną zgubę.*
- umiejętność budowania zdań złożonych ze zdaniami podrzędnymi rozpoczynanymi zaimkami względnyymi typu *który* i spójnikami, jak w przykładzie: *Chłopak, na którego czekałaś przez tyle lat, nigdy już nie wróci. Postanowił nie wracać, gdyż/ponieważ/dlatego że/bo czuł się przez siebie zdominowany.*
- umiejętność przekształcania zdań pojedynczych w jedno zdanie złożone typu: *Michel*

przyjechał rok temu do Polski. Chciał tu studiować slawistykę. / Michel przyjechał rok temu do Polski dlatego, że chciał tu studiować slawistykę.

- umiejętność przekształcania zdań złożonych w zdania pojedyncze typu: *Kolega namawiał nas, żebyśmy wyjechali wcześniej. / Kolega namawiał nas na wczesny wyjazd.*
- umiejętność używania imiesłówów przysłówkowych w zdaniach,
- umiejętność budowania okresów warunkowych — rzeczywistych (jak w zdaniach typu: *Jeżeli tak bardzo chcesz, pójdziemy w sobotę na koncert Maryli Rodowicz.*), możliwych (typu: *Jeśli zdam / Jeślibym zdał wszystkie egzaminy w czerwcu, pojadę na wakacje do Włoch.*) i nierzeczywistych (typu: *Gdybym wiosną więcej pracował, skończyłbym już pracę magisterską, ale ponieważ tak się nie stało, wciąż muszę nad nią pracować.*),
- umiejętność budowania zdań wielokrotnie złożonych,
- umiejętność używania mowy niezależnej (jej wykładników formalnych),
- umiejętność używania mowy zależnej (jej formalnych wykładników),
- umiejętność przekształcania mowy niezależnej w zależną,
- umiejętność używania w tekstach odpowiednich konstrukcji poznanych w ramach synonimii syntaktycznej.

5. Poziom zaawansowany — wymagania ogólne:

Zdający powinni:

- bez trudności rozumieć wszystkie teksty pisane i wypowiedzi mówione w języku polskim, odnoszące się do zagadnień, o których posiadają wiedzę,
- umieć posługiwać się językiem polskim w sposób płynny i spontaniczny, we wszystkich sytuacjach komunikacji z rodzimymi użytkownikami języka,
- umieć bez trudności wypowiadać się, prowadzić dialog i brać udział w dyskusji, odnosząc się w wyczerpujący i spójny sposób do każdego zagadnienia, o którym posiadają wiedzę,
- umieć pisać dłuższe teksty na tematy ogólne (wypracowania) oraz teksty użytkowe (pisma oficjalne),
- umieć posługiwać się językiem precyzyjnie, różniąc odcienie znaczeniowe i stosując wyrażenia idiomatyczne,
- umieć posługiwać się odmianą oficjalną i nieoficjalną języka polskiego odpowiednio do sytuacji,
- znać stosowane w komunikacji w języku polskim konwencje socjokulturowe.

Zdający nie powinni popełniać istotnych błędów w zakresie wymowy i intonacji, poprawności gramatycznej oraz ortografii.

6. Poziom zaawansowany — wymagania szczegółowe:

1) poprawność gramatyczna, czyli umiejętność rozpoznawania i stosowania poprawnych form językowych:

Zdający egzamin na poziomie zaawansowanym powinni umieć używać poprawnych form gramatycznych obejmujących całą gramatykę języka polskiego, w tym także form rzadko występujących. Mając do wyboru kilka sposobów syntaktycznego wyrażania tej samej informacji, powinni umieć wybrać jeden z nich w zależności od typu tworzonego tekstu (mówiony — pisany; nieoficjalny — oficjalny; prywatny — urzędowy — prasowy — radiowy) i jego stylu.

Zakres wymagań gramatycznych precyzuje wykaz zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu zaawansowanego. Wykaz obejmuje wszystkie formy gramatyczne i konstrukcje składniowe występujące we współczesnym języku polskim, także takie, które pojawiają się w nim rzadko. Oznacza to, że zdający na tym poziomie powinni wykazywać się indywidualnym stylem mówienia i pisanie po polsku.

2) rozumienie ze słuchu:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający egzamin na poziomie zaawansowanym powinni rozumieć bez trudności treść i intencję wszystkich rodzajów wypowiedzi mówionych, także tych, które zawierają wyrażenia nacechowane, idiomatyczne, potoczne i regionalne. Wypowiedzi mogą być mówione w naturalnym, indywidualnym, a więc dosyć szybkim tempie, także w różnych warunkach odbioru.

Zdający powinni rozumieć wypowiedzi w stopniu pozwalającym na swobodny dialog z jednym rozmówcą oraz na udział w rozmowie i dyskusji wielu rodzimych użytkowników języka. Powinni rozumieć bez trudności treść polskich programów radiowych i telewizyjnych, a także filmów. Powinni bez trudności rozumieć wykłady, odczyty i prezentacje na tematy ogólne oraz specjalistyczne, o których posiadają wiedzę.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje wypowiedzi:

- pojedyncze wypowiedzi intencjonalne i tematyczne,
- krótsze wypowiedzi ciągłe, w tym: komunikaty radiowe, zapowiedzi i ogłoszenia podawane przez megafon, fragmenty programów radiowych i telewizyjnych,

- dłuższe teksty ciągłe:
 - wykłady, odczyty i prezentacje na temat ogólny lub popularno-naukowy,
 - przemówienia okolicznościowe,
 - programy radiowe i telewizyjne, filmy kinowe (fragmenty):
 - dzienniki, wiadomości i sprawozdania sportowe, reklamy,
 - reportaże, programy i filmy dokumentalne,
 - komentarze do aktualnych wydarzeń, dyskusje, wywiady, rozmowy,
 - konkursy, zagadki, popularne programy satyryczne,
 - seriale, filmy fabularne,

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- członek rodziny, przyjaciel, znajomy,
- kupujący, sprzedający, wynajmujący mieszkanie (lokal),
- telefonujący,
- klient, petent, pacjent,
- uczący się, student, nauczyciel, wykładowca,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- widz, słuchacz, uprawiający sport, kibic,
- kierowca, właściciel pojazdu, uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- świadek, ofiara przestępstwa.

3) rozumienie tekstów pisanych:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający egzamin na poziomie zaawansowanym powinni rozumieć treść i intencję (także wyrażane w sposób pośredni, aluzyjny, ironiczny i żartobliwy) wszystkich rodzajów tekstów pisanych (drukowanych i pisanych ręcznie) — listów prywatnych i pism urzędowych, tekstów prasowych, użytkowych i literackich — także tych, które zawierają wyrażenia nacechowane, idiomatyczne, potoczne i regionalne.

Powinni znać wszystkie konwencje i rozumieć idiomatyczne sformułowania stosowane w listach prywatnych, oficjalnych i nieoficjalnych, a także w pismach i formularzach urzędowych. Powinni umieć biegle stosować techniki ułatwiające rozumienie tekstów, w tym: rozumienie kontekstowe, czytanie pobieżne, szybkie wyszukiwanie ważnej informacji.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni rozumieć następujące rodzaje tekstów:

- pojedyncze wypowiedzi pisemne intencjonalne i tematyczne, w tym: informacje, nakazy i zakazy, ostrzeżenia, szyldy, ogłoszenia, reklamy,
- krótkie teksty, w tym: informacje, ogłoszenia, reklamy, instrukcje, opisy, notatki prasowe, notatki i ogłoszenia pisane ręcznie,
- teksty całe lub fragmenty tekstów prasowych, użytkowych i literackich, w tym:
 - opowiadanie, relacja, opis, narracja,
 - reportaż, felieton, wywiad, recenzja filmowa,
 - instrukcja obsługi, informacja o towarze, tekst reklamowy,
 - tekst wykładu popularno-naukowego,
 - tekst przemówienia okolicznościowego,
 - komentarz redakcyjny,
 - wiadomości bieżące,
 - informacje kulturalne i popularno-naukowe,
- listy prywatne, oficjalne i nieoficjalne,
- pisma i formularze urzędowe,

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- członek rodziny, przyjaciel, znajomy,
- kupujący, sprzedający, wynajmujący mieszkanie (lokal),
- klient, petent, pacjent,
- uczący się, student, nauczyciel, wykładowca,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- czytelnik,
- kierowca, właściciel pojazdu, uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- świadek, ofiara przestępstwa.

4) pisanie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający egzamin na poziomie zaawansowanym powinni umieć poprawnie komponować i redagować krótkie kompletne teksty (30—60 słów), dłuższe (100—150 słów) sformalizowane teksty, w tym listy prywatne oficjalne i nieoficjalne, a także dłuższe (350—400 słów) formy kreatywne (wypracowania) wymagające przeprowadzenia wywodu argumentacyjnego

z uzasadnieniem, klasyfikacji lub analizy porównawczej. Powinni umieć zredagować tekst referatu i przemówienia okolicznościowego do wygłoszenia oraz tekst listu oficjalnego będącego odpowiedzią na pismo urzędowe.

W tekstach zdający powinni umieć właściwie posługiwać się odmianą oficjalną i nieoficjalną języka polskiego oraz konwencjami stylistycznymi i ortograficznymi — odpowiednio do sytuacji. Powinni posługiwać się językiem precyzyjnie, stosując wyrażenia idiomatyczne, aluzyjne, ironiczne, żartobliwe, wykazując się znajomością odcieni znaczeniowych słów.

Zdający powinni umieć poprawnie wypełniać wszystkie formularze urzędowe. Braki zdających w zakresie słownictwa, ortografii i poprawności gramatycznej, w tym zwłaszcza składniowej, mogą być jedynie sporadyczne i marginalne. Pismo ręczne zdających powinno być czytelne.

b) rodzaje tekstów:

Zdający powinni umieć pisać następujące rodzaje tekstów:

- ogłoszenie, reklama, skarga, reklamacja, zażalenie, protest (30—60 słów),
- notatka, zaproszenie, zawiadomienie, życzenia, kondolencje (30—60 słów),
- odpowiedź na ogłoszenie (60—80 słów),
- podanie (60—100 słów),
- życiorys, życiorys naukowy (60—100 słów),
- list motywacyjny (100—150 słów),
- streszczenie tekstu prasowego o objętości strony formatu A4 (100—150 słów),
- komentarz, recenzja, opinia o filmie, książce, tekście, wydarzeniu (100—150 słów),
- relacja z podróży lub wydarzenia (300—400 słów),
- list (i odpowiedź na list) prywatny oficjalny i nieoficjalny oraz odpowiedź na pismo urzędowe (150—200 słów),
- referat, tekst przemówienia okolicznościowego — do wygłoszenia (około 300 słów),
- tekst narracyjny, argumentacyjny, klasyfikujący (300—400 słów),
- wypracowanie, w tym analiza porównawcza (300—400 słów),
- formularze urzędowe.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- członek rodziny, przyjaciel, znajomy,
- kupujący, sprzedający, wynajmujący (lokal),

- klient, petent, pacjent,
- uczący się, student, nauczyciel, wykładowca,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- kierowca, właściciel pojazdu, uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- świadek, ofiara przestępstwa.

5) mówienie:

a) ogólny opis umiejętności:

Zdający egzamin na poziomie zaawansowanym powinni umieć używać języka w sposób płynny i spontaniczny, pozwalający na całkowicie swobodną komunikację z rodzimymi użytkownikami języka polskiego we wszystkich sytuacjach. Powinni umieć prowadzić swobodny dialog z jedną osobą, a także brać pełny udział w rozmowie wielu rodzimych użytkowników języka. Zdający powinni umieć prowadzić wszystkie rodzaje rozmów telefonicznych. Powinni umieć wypowiadać się obszernie i precyzyjnie na interesujące ich tematy, relacjonować zdarzenia z przeszłości, a także móc brać udział w dyskusji lub ją poprowadzić — na równi z innymi uczestnikami, także w sytuacji oficjalnej.

Zdający powinni umieć wygłosić z właściwą intonacją referat i przemówienie okolicznościowe, skierowane do grupy słuchających, oraz odpowiedzieć na pytania, także tzw. „trudne” i „zaczepne”, dotyczące swojej wypowiedzi. Powinni umieć streścić i skomentować obejrzany film, przeczytaną książkę lub publikację prasową. Powinni umieć przytoczyć czyjąś wypowiedź i ustosunkować się do niej.

W swoich wypowiedziach zdający powinni posługiwać się indywidualnym, bogatym językiem, wykazując znajomość odcieni znaczeniowych słów, wyrażen potocznych i idiomatycznych, emocjonalnych, aluzyjnych, ironicznych i żartobliwych. Powinni znać i umieć stosować konwencje socjokulturowe charakterystyczne dla komunikacji mówionej w języku polskim, a także używać oficjalnej i nieoficjalnej odmiany języka, odpowiednio do sytuacji.

Braki zdających w zakresie słownictwa i poprawności gramatycznej powinny być jedynie sporadyczne i marginalne. Wymowa i intonacja zdających może zdradzać ich język rodzimy jedynie jako informacja o ich regionalnym pochodzeniu, nie może jednak osłabiać płynności i swobody komunikacji.

Zdający powinni umieć biegle stosować wyrażenia i zwroty korygujące i ułatwiające wypowiedź poprzez zastępowanie opisem nieznanymi słów i wyrażen, w płynny, niezauważalny dla słuchających sposób, przez parafrazowanie i używanie zwrotów pozwalających na zastanowienie się nad dalszym ciągiem wypowiedzi.

b) rodzaje tekstów (wypowiedzi):

Zdający powinni umieć formułować następujące rodzaje wypowiedzi:

- **krótka wypowiedź na zadany temat, w tym:** interpretacja sentencji, cytatu, fragmentu tekstu, prezentacja własnych zainteresowań, historia własnej rodziny, opinia na kontrowersyjny temat (krytyczna, ironiczna, żartobliwa lub emocjonalna), streszczenie i krytyczny komentarz do filmu, książki, artykułu prasowego, **tekstu literackiego**, relacja (obiektywna, emocjonalna lub żartobliwa) z wydarzenia,
- rozmowa telefoniczna (wszystkie rodzaje),
- wygłoszenie, po przygotowaniu, referatu i odpowiedź na pytania dotyczące jego tekstu,
- wygłoszenie, po przygotowaniu, przemówienia okolicznościowego,
- dialog intencjonalny, w tym: reklamacja, protest, skarga, pocieszanie kogoś,
- dialog tematyczny, w tym: wywiad, wymiana wrażeń z wakacji, rozmowa na temat rodzinnego miasta, porada, udzielanie informacji,
- dyskusja.

c) sytuacje komunikacyjne:

Zdający powinni rozumieć i formułować wypowiedzi, występując jako:

- obcy,
- turysta,
- znajomy,
- przyjaciel,
- członek rodziny,
- klient, kupujący,
- petent,
- sprzedawca, sprzedający,
- wynajmujący (samochód, lokal, mieszkanie),
- pacjent,
- uczeń, nauczyciel, wykładowca, student,
- pracownik, podwładny,
- pracodawca, przełożony,
- uprawiający sport,
- widz, czytelnik, słuchacz, kibic sportowy,
- konsument,
- kierowca,
- właściciel pojazdu,
- uczestnik wypadku drogowego, kolizji,
- świadek, ofiara przestępstwa,
- telefonujący.

6) wykaz funkcji i pojęć językowych dla poziomu zaawansowanego:

Zdający powinni rozumieć i umieć wyrażać wszystkie funkcje i pojęcia językowe objęte ich wykazem dla poziomu podstawowego i średniego ogólnego, ze zwróceniem specjalnej uwagi na następujące zagadnienia:

- relacjonowanie,
- uzasadnianie,
- przedstawianie tematu,
- porównywanie,
- wyrażanie opinii, przekonania,
- rozpoczynanie rozmowy, włączanie się do rozmowy,
- kontrolowanie przebiegu rozmowy,
- podtrzymywanie rozmowy.

7) wykaz tematyczny dla poziomu zaawansowanego:

Zdający powinni rozumieć i formułować teksty i wypowiedzi na wszystkie tematy zawarte w katalogach tematycznych poziomu podstawowego i średniego ogólnego, ze zwróceniem szczególnej uwagi na następujące zakresy tematyczne:

- a) ludzie, w tym: konflikty, problemy rodzinne, międzyludzkie, międzypokoleniowe i etniczne,
- b) edukacja, w tym porównanie systemów edukacji w różnych krajach,
- c) praca, w tym: rynek pracy, trudności związane z poszukiwaniem pracy,
- d) kultura, w tym: teatr, kino, wystawy, koncerty jako wydarzenia kulturalne,
- e) sport, w tym: igrzyska olimpijskie, zawody, mecze,
- f) problematyka zdrowotna, w tym: choroby jako problemy społeczne — AIDS, narkomania,
- g) podróże, w tym: relacje, informatory, katalogi, teksty reklamowe,
- h) przyroda i środowisko, w tym problemy ekologiczne: zanieczyszczenie środowiska, gospodarka zasobami leśnymi, zwierzęta i rośliny zagrożone zagładą,
- i) nauka i technika, w tym: problemy ekonomiczne i społeczne związane z badaniami naukowymi, rozwojem techniki i wynalazkami, pozytywne i negatywne strony komputeryzacji,
- j) media, w tym społeczna rola prasy, radia i telewizji,
- k) tradycje, zwyczaje, święta, w tym: uroczystości rodzinne, religijne, państwowe — porównanie ich obchodów w Polsce i w innych krajach,

l) aktualne problemy społeczne i ekonomiczne, w tym: kryzysy gospodarcze, klęski żywiołowe, przestępczość, działalność organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

8) wykaz zagadnień gramatycznych i składniowych dla poziomu zaawansowanego:

Zdający powinni umieć poprawnie stosować wszystkie formy gramatyczne i konstrukcje składniowe występujące we współczesnym języku polskim, także takie, które pojawiają się w nim rzadko. Zdający egzamin na tym poziomie powinni wykazać się indywidualnym stylem mówienia i pisania po polsku.

Wykaz zagadnień gramatycznych dla tego poziomu obejmuje wszystkie zagadnienia zawarte w wykazach dla poziomu podstawowego i średniego ogólnego oraz zagadnienia o najwyższym stopniu trudności, w tym:

- znajomość ograniczeń w odmianie rzeczowników zbiorowych typu: *ptactwo, listowie*, typu: *żelazo, wiedza, chłopstwo, kwiecie*, typu: *drzwi, sianie, usta, męty* oraz ich użycia w zdaniu,
- znajomość użycia przypadków po rzadko używanych czasownikach, w tym narzędnika po czasownikach *litować się, ubolewać, płakać* w zdaniach typu: *Matka ubolewała nad losem syna.*
- znajomość użycia przypadków w różnych odmianach polszczyzny, w tym użycie wołacza z nazwiskami w polszczyźnie potocznej typu: *Pani Nowakowa! Panie Kowalski!* lub wołacza nazw własnych w poezji typu: *Litwo, ojczyzno moja!*
- znajomość rodzaju i odmiany rzadko używanych rzeczowników typu: *goleń, torbiel,*
- znajomość odmiany, w tym ograniczeń w odmianie rzeczowników zapożyczonych typu: *bikini, big-band, bizneswoman/businesswoman,*
- użycie w zdaniach przymiotników typu: *ciekaw, pefen, gotów, rad, świadom, wart, wesół, zdrów,*
- składnia liczebników w zdaniach: w potężeniach z rzeczownikami i czasownikami,
- znajomość liczebników zbiorowych i ich składni,
- użycie liczebników zbiorowych w grupach liczebnikowych,
- znajomość odmiany i składni liczebników *oba, obydwa, dwaj, obaj, obydwaj, oboje, obydwoje; trzej, czterej,*
- użycie zaimków *żaden i każdy* w liczbie pojedynczej w zdaniach typu: *Każdy ze studentów zgłosił się na egzamin. / Wszyscy studenci zgłosili się na egzamin. Żaden ze studentów nie zgłosił się na egzamin. / Nikt nie zgłosił się na egzamin.*
- użycie zaimka *się* w zdaniach, w tym w wyrażeniach frazeologicznych z wyrazem *samo*: *To się rozumie samo przez się.*
- odmiana czasowników nieregularnych typu: *trzeć, drzeć, zawrzeć; dać, ciąć, giąć, kłać, pojąć; mielić, mleć,*
- użycie form koniugacyjnych w różnych odmianach polszczyzny, w tym form 1. osoby trybu rozkazującego w wyrażeniach potocznych typu: *Niech się tobą nacieszę! Niech cię uściskam!*
- użycie form trybu przypuszczającego nieosobowych form czasowników na *-no, -to* w zdaniach typu: *Gdybym tego nie zrobił, mówiono by o mnie źle.*
- znajomość rzadkich par aspektowych typu: *odpisywać: poodpisywać, zapisywać: pozapisywać* i ich użycia w zdaniach,
- znajomość czasowników z prefiksami nadającymi im szczególne znaczenie, w tym wysoki stopień intensywności akcji: *napracować się, nagadać się do woli* lub wyrażających osiągnięcie celu mimo trudności: *dodzwonić się, dopłynąć do brzegu, doprać bieliznę,*
- znajomość czasowników dwuaspektowych typu: *kazać, ślubować,* ich odmiany i użycia w zdaniach,
- znajomość składni rzeczowników odczasownikowych w wyrażeniach typu: *lokomotywa gwizdże — gwizd lokomotywy, importować towary — import towarów, handlować narkotykami — handel narkotykami, młodzień pochwalił kogoś — pochwała młodzieży, młodzieź została pochwalona — pochwała młodzieży,*
- użycie imiesłówów przymiotnikowych i przymiotników posiadających identyczne formy typu: *przerażony, przerażony czym,*
- znajomość skrótowców typu: *NBP, KUL, UJ, POLFA, POLMOS,* ich pisowni i odmiany,
- znajomość elementów słowotwórstwa jako zabiegu pozwalającego na rozumienie sensu wyrazów, grup wyrazowych i zdań, w tym rozumienie neologizmów literackich,
- znajomość budowy i funkcji znaczeniowo-stylistycznej zdań bezpodmiotowych dotyczących zjawisk meteorologicznych, przyrodniczych, wrażeń zmysłowych, stanów psychicznych i fizjologicznych,
- umiejętność postępowania się zdaniami wielokrotnie złożonymi i ich transformacji,
- umiejętność budowania tekstu spójnego wewnątrznie, zawierającego wskaźniki nawiązania wewnętrznego,
- rozpoznawanie stylu wypowiedzi: artystycznego, naukowego, dziennikarskiego, urzędowego, potocznego.

WZÓR „CERTYFIKATU ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO”

Rzeczpospolita Polska
 Państwowa Komisja
 Poświadczania
 Znajomości Języka Polskiego jako Obcego

CERTYFIKAT ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO

Niniejszym poświadczam się, że Pan(i)

.....
 imię (imiiona) i nazwisko r.

urodzon..... dnia r.

w
 zdał(a) egzamin z języka polskiego na poziomie*

.....
 nazwa poziomu

i otrzymał(a) ocenę*
 ocena słowna

Certyfikat znajomości języka polskiego został wydany na podstawie ustawy z dnia 7 października 1999 r.
 o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.).

.....
 (miejscowość) dnia r.

Nr

 PRZEWODNICZĄCY KOMISJI

.....
 (pieczęć, podpis)

* Poziomy zaawansowania: podstawowy, średni ogólny i zaawansowany

** Skala ocen: celująca, bardzo dobra, dobra, dostateczna, niedostateczna.

WZÓR „CERTYFIKATU ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO”

Rzeczpospolita Polska
Państwowa Komisja
Poświadczania
Znajomości Języka Polskiego jako Obcego

**CERTYFIKAT
ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO**

Niniejszym poświadczam, że Pan(i)

.....
imię (imiona) i nazwisko

urodzon dnia r.

w

został(a) zwolniony(a) z obowiązku zdawania egzaminu z języka polskiego na podstawie uchwały Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego

Nr z dnia

i posiada znajomość języka polskiego na poziomie zaawansowanym.

Certyfikat znajomości języka polskiego został wydany na podstawie ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.).

.....
(miejsowość) dnia r.

mp.

Nr

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI

.....
(pieczęć, podpis)